

УДК 336.64

Головчанська М. А.

Автомобільно-дорожній інститут
Донецького національного технічного університету**РІВЕНЬ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ АКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ
ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ:
СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОСТУ**

Досліджено стан основних засобів підприємств комунальної інфраструктури України. Розраховано показники інвестиційної активності для галузі в цілому та в розрізі регіонів; порівняно показники в Україні, Росії та Білорусі. Запропоновано шляхи підвищення рівня інвестиційної активності.

Ключові слова: інвестиції, інвестиційна активність, житлово-комунальне господарство, комунальна інфраструктура, основний капітал.

Постановка проблеми. Галузь житлово-комунального господарства України на сучасному етапі розвитку потребує загального реформування, одним з джерел фінансування реформ є залучення інвестицій. В якості об'єкта інвестування на підприємствах ЖКГ можуть виступати матеріальні активи (основний та оборотний капітал) та нематеріальні (інтелектуальний капітал, система менеджменту). Однак, передусім, оновлення потребують основні фонди підприємства, рівень зносу яких сьогодні є критичним. Оновлення основного капіталу сприятиме підвищенню ефективності використання ресурсів, зниженню виробничих витрат, освоєнню нових технологій, а також підвищенню якості послуг, що надаються населенню, збільшить ефективність впровадження заходів щодо удосконалення системи управління.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Аналіз інвестиційної активності підприємств житлово-комунального господарства проводиться в значній частині наукових досліджень з питань реформування ЖКГ, підвищення інвестиційної привабливості галузі. Особливої уваги заслуговують роботи Л. М. Бражнікової [1], О. В. Димченко [2], І. В. Запатріної [3], Т. М. Качали [4], В. П. Полуянова [5].

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження наукових праць не виявило комплексного аналізу структури та динаміки інвестицій в основний капітал житлово-комунального господарства України, а без подібного аналізу неможливе формування системи заходів щодо стимулювання інвестиційної активності підприємств.

Мета статті. Основною метою дослідження є оцінка рівня інвестиційної активності житлово-комунального господарства України в цілому та в розрізі регіонів, а також розробка заходів щодо його підвищення.

Виклад основного матеріалу. В світовій практиці відсутнє поняття житлово-комунального господарства, спорідненим є термін економічна інфраструктура, який включає транспорт, водопостачання та водовідведення, розподіл електроенергії та телекомунікаційних мереж. В Україні ж доцільно виділити 2 основні галузі ЖКГ: житлове господарство та комунальну інфраструктуру. Основу комунальної інфраструктури складають підприємства, що за КВЕД 2012 [6] охоплюють наступні види діяльності: постачання електроенергії, газу, пари та кондиціонованого повітря; водопостачання; каналізація, поводження з відходами (в попередніх класифікаторах вид діяльності визначався як виробництво та розподілення електроенергії, газу та води). Саме підприємства кому-

нальної інфраструктури є об'єктом дослідження.

Аналіз структури основних фондів цих підприємств дозволяє виявити ті, що в більшості забезпечують здійснення основної діяльності. В структурі основного капіталу підприємств з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води станом на початок 2011 року більшість основного капіталу зосереджена у будинках, спорудах, передавальних пристроях (59,05%) та машинах і обладнанні (35,86%), інші необоротні активи складають у сумі близько 5% [7, с. 186].

Ступінь зносу основного капіталу підприємств комунальної інфраструктури наведено в табл. 1 [7, с. 172].

Таблиця 1
Ступінь зносу основного капіталу підприємств з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води на початок 2011 року (складено автором за даними)

Вид діяльності	Ступінь зносу, %
Виробництво та розподіл електроенергії, газу та води	60,7
Виробництво та розподілення електроенергії	62,2
Виробництво та розподілення газу	37,0
Постачання пари та гарячої води	56,7
Збирання, очищення та розподілення води	65,1

Згідно даних табл. 1, максимально зношені основні засоби підсекцій збирання, очищення та розподілення води і виробництво та розподілення електроенергії; мінімальний знос у підприємств, що здійснюють виробництво та розподілення газу.

Значний рівень зносу основних засобів свідчить про необхідність їх оновлення. Інтенсивність залучення інвестицій в основний капітал підприємства відображає рівень інвестиційної активності, який є відношенням суми інвестицій в основні засоби до фактичної вартості основних фондів підприємства [8, с. 214].

Порівняння рівнів інвестиційної активності підприємств комунальної інфраструктури, промисловості та економіки України в цілому здійснимо за допомогою даних з табл. 2 (складено автором за даними [9,10]).

З даних табл. 2, у 2007-2008 рр. рівень інвестиційної активності по підприємствах комунальної інфраструктури був значно нижчим, ніж у промислових підприємств, а також ніж загально-економічний показник. В 2009 році показник по комунальних підприємствам майже дорівнював загально-економічному, однак був нижчий за се-

редній по промисловості. В 2010 році рівень інвестиційної активності підприємств комунальної інфраструктури був нижчим за промислові підприємства, однак майже на 1% перевищив показник по економіці в цілому.

Таблиця 2
Рівень інвестиційної активності підприємств у 2007-2010 рр.

Показники	2007	2008	2009	2010
Фактична вартість основних засобів, млн. грн.				
економіка в цілому	2047364	3149627	3903714	6648861
промисловість	660369	760194	970942	1101199
комунальна інфраструктура	199116	211645	228488	254323
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.				
економіка в цілому	188486	233081	151777	171092
промисловість	64341	76618	57658	58558
комунальна інфраструктура	7376	10875	8422	8714
Рівень інвестиційної активності, %				
економіка в цілому	9,21	7,40	3,89	2,57
промисловість	9,74	10,08	5,94	5,32
комунальна інфраструктура	3,70	5,14	3,69	3,43

Проведений аналіз показує, що рівень інвестиційної активності для підприємств комунальної інфраструктури доволі низький. Враховуючи специфіку галузі, порівнюємо коефіцієнт інвестиційної активності по комунальній інфраструктурі України, а також Росії та Білорусі, який дозволить виявити значення коефіцієнту, до якого підприємства комунальної інфраструктури мають спрямовуватись.

Результати розрахунків показників по країнах представлено в табл. 3. (Розраховано автором за даними [9;10; 11; 12;13]).

Таблиця 3
Рівень інвестиційної активності підприємств з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води в Україні, Росії та Білорусі у 2008-2011 рр.

	2008	2009	2010	2011
Фактична вартість основних засобів, млн. грн.				
Україна	211645	228488	254323	...
Росія	3775835	4459316	5319706	7011133
Білорусь	...	...	44491700	54648400
Інвестиції в основний капітал, млн. грн.				
Україна	10874,7	8421,4	8714	20404000
Росія	551095,6	627535,4	747708,3	899956,1
Білорусь	2667300	3092800	4610400	8703800
Рівень інвестиційної активності, %				
Україна	5,14	3,69	3,43	...
Росія	14,60	14,07	14,06	12,84
Білорусь	...	...	10,36	15,93

З даних табл. 3 рівень інвестиційної активності підприємств з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води в Україні значно нижчий, ніж відповідні показники підприємств Росії та Білорусі. Показник по Росії в останні роки дещо погіршився, однак все одно перевищує значення коефіцієнту в Україні. Збільшення показника можливе за рахунок зростання обсягу інвестицій в основний капітал.

Оскільки середній по країні показник недостатньо точно описує ситуацію в галузі, провести аналіз інвестиційної активності підприємств комунальної інфраструктури в розрізі регіонів. Вихідні дані для аналізу представлено в табл. 4 (розраховано автором за даними [9,10]).

Таблиця 4
Рівень інвестиційної активності підприємств комунальної інфраструктури України в розрізі регіонів у 2007-2010 рр.

Регіон	Рівень інвестиційної активності, %				
	2007	2008	2009	2010	Середнє значення
Україна	3,70	5,14	3,69	3,43	3,99
АР Крим	9,20	8,48	7,41	11,96	9,26
Вінницька обл.	3,02	4,48	2,07	3,69	3,32
Волинська обл.	3,68	11,24	2,80	3,28	5,25
Дніпропетровська обл.	4,05	5,24	2,95	3,78	4,00
Донецька обл.	2,07	2,85	2,52	2,07	2,38
Житомирська обл.	1,59	2,29	1,68	2,25	1,95
Закарпатська обл.	6,74	15,43	9,10	5,25	9,13
Запорізька обл.	2,06	2,22	1,44	1,92	1,91
Івано-Франківська обл.	2,52	4,44	3,30	4,95	3,80
Київська обл.	8,29	17,49	6,93	6,76	9,87
Кіровоградська обл.	3,77	5,31	2,36	2,05	3,37
Луганська обл.	7,11	25,19	5,59	3,12	10,25
Львівська обл.	3,54	6,39	3,80	6,68	5,10
Миколаївська обл.	3,15	1,93	1,64	1,90	2,16
Одеська обл.	9,37	12,78	22,01	9,96	13,53
Полтавська обл.	2,02	2,90	1,60	1,15	1,92
Рівненська обл.	4,99	3,92	5,34	4,62	4,72
Сумська обл.	2,83	2,93	2,43	1,99	2,54
Тернопільська обл.	7,20	5,33	3,39	3,12	4,76
Харківська обл.	2,12	2,36	1,66	1,78	1,98
Херсонська обл.	2,81	3,40	2,39	1,52	2,53
Хмельницька обл.	2,15	3,16	2,15	1,77	2,30
Черкаська обл.	9,58	11,78	5,67	6,07	8,28
Чернівецька обл.	35,80	74,38	79,03	5,93	48,78
Чернігівська обл.	6,77	7,49	8,07	6,26	7,14
м. Київ	5,37	6,76	2,73	3,90	4,69
м. Севастополь	7,06	7,26	10,39	6,63	7,84

Згідно даних табл. 4 у 2007-2010 рр. середній рівень інвестиційної активності на підприємствах комунальної інфраструктури склав близько 4%. При цьому максимальний рівень спостерігався у Чернівецькій області, і склав в середньому 48,78%. Це спричинено тим, що вартість основних засобів на підприємствах цього регіону є однією з найнижчих, в той же час інвестицій в основний капітал було залучено в порівняно високих обсягах. В інших регіонах показник значно нижчий. Найменший рівень відновлення основних фондів спостерігається у Донецькій, Житомирській, Запорізькій, Миколаївській, Сумській, Полтавській, Харківській, Херсонській областях. Цей факт пояснюється тим, що більшість з зазначених регіонів є промисловими, тобто мають високу концентрацію основного капіталу, однак фі-

нансування його оновлення за рахунок інвестицій є обмеженим.

Проведене порівняння показників інвестиційної активності України, Росії та Білорусі, свідчить про те, що цей показник по галузі має бути як мінімум на рівні 10%. Така ситуація спостерігається в таких регіонах як Автономна Республіка Крим, Закарпатська область, Київська область, Луганська область, Одеська область. В інших регіонах показник наближений до середнього по країні.

Математично зростання показників інвестиційної активності можливе за рахунок двох напрямків:

1) Збільшення обсягів інвестицій в основний капітал.

Для цього необхідне, насамперед, стабілізація інвестиційного клімату в країні за сприятливої державної політики; підвищення інвестиційної привабливості підприємств комунальної інфраструктури; створення прозорого механізму залучення інвестицій при мінімізації ризиків для інвестора та наданні державних гарантій; прозора політика тарифоутворення на житлово-комунальні послуги; стимулювання реалізації механізмів державно-приватного партнерства в галузі.

2) Зменшення вартості основного капіталу.

Основною проблемою сьогодні для галузі комунальної інфраструктури, та промисловості в цілому, є спрямування основної частини інвестицій на підтримку існуючого технологічного рівня підприємств, а не його модернізацію та відновлення [14, с. 5]

Внаслідок цього кошти, які витрачені на ремонт, не капіталізуються, залишкова вартість основних засобів знижується, а коефіцієнт інвестиційної активності росте. Тому необхідним є стимулювання інвестицій у технологічне переобладнання, впровадження механізмів зменшення енергоємності виробництва, що призведе до зростання прибутковості житлово-комунальних підприємств.

Висновки та пропозиції. Комунальна інфраструктура України сьогодні характеризується значною часткою основних засобів в структурі фондів підприємства, для основних фондів характерним є високий рівень зносу та необхідність технічного переоснащення. Показники інвестиційної активності підприємств України з виробництва та розподілу електроенергії, газу та води є значно нижчими ніж ці показники по промисловості, економіці в цілому, а також порівняно з аналогічними показниками в Росії та Білорусі. Визначено, що мінімальний рівень інвестиційної активності для підприємств комунальної інфраструктури має складати як мінімум 10%. Такий показник характерний лише для 5 регіонів України. Зростання значень показників інвестиційної активності можливе за рахунок збільшення обсягів інвестицій в основний капітал (необхідним є загальне покращення інвестиційного клімату та залучення приватного капіталу) або за рахунок зниження вартості основних засобів підприємств (за рахунок не їх ремонтів, а модернізації).

Список літератури:

1. Бражнікова Л. М. Альтернативные источники финансового обеспечения инноваций в ЖКХ / Л. М. Бражнікова // Экономика: реаліі часу. – 2012. – №1 (2). – С. 82-93.
2. Димченко О. В. Системний підхід до формування механізму інвестування галузі ЖКГ в контексті оптимізації руху грошових потоків / О. В. Димченко, Ю. Г. Ляшенко // Комунальне господарство міст. – 2010. – №96. – С. 343-349.
3. Запатріна І. В. Публічно-приватне партнерство в Україні: перспективи застосування для реалізації інфраструктурних проектів і надання публічних послуг / І. В. Запатріна // Економіка промисловості. – 2010. – №4. – С. 62-86.
4. Качала Т. М. Основні напрями вдосконалення механізму залучення інвестицій в ЖКГ на сучасному етапі та оцінка їх ефективності / Т. М. Качала // Науковий вісник ЛНАУ. – 2009. – №5 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/chem_biol/nvlnau/Ekon/2009_5/articles/T.M._Kachala.pdf
5. Полуянов В. П. Фактори інвестиційної привлекательності підприємств комунальної інфраструктури для крупного капіталу / В. П. Полуянов // Теоретичні і практичні аспекти економіки та інтелектуальної власності. – 2012. – №1, т.1. – С. 100-104.
6. Національний класифікатор України. Класифікація видів економічної діяльності ДК 009:2010 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://www.ubc.ua/Links/codes_ua2.html
7. Основні засоби України у 2010 році: статистичний бюлетень. – Київ : Державна служба статистики України, 2011. – 202 с.
8. Полуянов В. П. Место и роль предприятий жилищно-коммунального хозяйства в экономике Украины / В. П. Полуянов, Е. И. Полуянова // Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. – 2011. – №3(55). – С. 209-217.
9. Основні засоби України за 2000-2010 роки: статистичний збірник. – Київ : Державна служба статистики України, 2012. – 293 с.
10. Капітальні інвестиції в Україні у 2007-2011 роках: статистичний збірник. – Київ: Державна служба статистики України, 2012. – 122 с.
11. Промышленность России – 2012 [Електронний ресурс] – Режим доступу : http://gks.ru/bgd/reg1/b12_48/Main.htm
12. Промышленность Республики Беларусь: статистический сборник. – Минск : Национальный статистический комитет Республики Беларусь, 2012. [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://belstat.gov.by/homep/ru/publications/archive/2012.php>
13. 13.Офіційний курс гривні щодо іноземних валют [Електронний ресурс] – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/control/uk/curmetal/detail/currency?period=daily>
14. Пріоритети інвестиційної політики у контексті модернізації економіки України: аналітична доповідь. – Київ : Національний інститут стратегічних досліджень, 2013. – 48 с.

Головчанская М. А.

Автомобильно-дорожный институт
Донецкого национального технического университета

**УРОВЕНЬ ИНВЕСТИЦИОННОЙ АКТИВНОСТИ ПРЕДПРИЯТИЙ
ЖИЛИЩНО-КОММУНАЛЬНОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ:
СОВРЕМЕННОЕ СОСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВЫ РОСТА**

Резюме

Исследовано состояние основных средств предприятий коммунальной инфраструктуры Украины. Рассчитаны показатели инвестиционной активности для отрасли в целом и в региональном аспекте; произведено сравнение показателей по Украине, России и Беларуси. Предложены пути повышения уровня инвестиционной активности.

Ключевые слова: инвестиции, инвестиционная активность, жилищно-коммунальное хозяйство, коммунальная инфраструктура, основной капитал.

Golovchanskaya M. A.

Automobile and Highway Institute
of Donetsk National Technical University

**LEVEL OF INVESTMENT ACTIVITY OF HOUSING AND COMMUNAL SERVICES
OF UKRAINE: CURRENT STATUS AND FUTURE GROWTH**

Summary

The state of the fixed assets of enterprises of communal infrastructure in Ukraine is investigated. Indicators of investment activity for the industry as a whole and in the regional context are calculated; the indexes in Ukraine, Russia and Belarus are compared. The ways to improve the level of investment activity are suggested.

Key words: investment, investment activity, housing and communal services, communal infrastructure, capital assets.